



# **Školní program proti šikanování MGVSZŠVOŠZV**

**školní rok 2022 – 2023**



# ŠKOLNÍ PROGRAM PROTI ŠIKANOVÁNÍ

Šikanování je mimořádně nebezpečná forma násilí, která ohrožuje základní výchovné a vzdělávací cíle školy.

Vytvořeno na základě Metodického pokyn u MŠMT k řešení šikanování ve školách a školských zařízeních  
MŠMT-22294/2013-1

**Realizační tým:** Mgr. Martin Metelka, Mgr. Kateřina Haganová, PhDr. Šárka Sedláčková,  
Mgr. et Mgr. Eva Martináková

## Osnova:

- 1) zmapování situace – analýza a evaluace (před a po zavedení programu)
- 2) motivování pedagogů pro změnu
- 3) společné vzdělávání a supervize všech pedagogů
- 4) užší realizační tým
- 5) společný postup při řešení šikanování (šest skupin základních scénářů)
- 6) primární prevence v třídnických hodinách
- 7) primární prevence ve výuce
- 8) primární prevence ve školních i mimoškolních programech mimo vyučování
- 9) ochranný režim (školní řád, dohledy učitelů)
- 10) spolupráce s rodiči
- 11) školní poradenské služby
- 12) spolupráce se specializovanými zařízeními
- 13) vztahy se školami v okolí (v případě účasti žáků různých škol na šikaně)

## 1) Zmapování situace

Zmapování situace provádí školní poradenské pracoviště zpravidla formou anonymního elektronického dotazníku, který připravuje užší realizační tým. Dotazník se realizuje ve všech třídách školy, a to ve třech variantách (NG, VG, SZŠ). V každé třídě se metodou náhodného výběru snímá 10 žáků. Dále používáme sociometrické šetření a zjišťování třídního klimatu. Výstupy ze všech šetření jsou vždy k dispozici třídním učitelům jako zdroj informací pro další práci se školní třídou.

## Motivování pedagogů pro změnu

Na základě plánu dalšího vzdělávání byli pedagogičtí pracovníci podrobně seznámeni s charakteristikou a jednotlivými stádii šikany, s přímými a nepřímými varovnými signály šikany a možnými způsoby jejího řešení.

Vedení školy podporuje další vzdělávání pedagogů, které přispívá k prevenci, odhalení či řešení šikany.

V rámci prevence budou pedagogové nadále sledovat situaci ve třídách, především případné změny v chování jednotlivých žáků. Je doporučeno další vzdělávání, studium odborné literatury.

Při řešení problémů spolupracují učitelé s vedením školy, výchovnou poradkyní, školní psychologkou a metodičkou prevence.

Třídní učitel žákům zdůrazní, na koho se mají obrátit, pokud jsou obětí šikany nebo byli jejími svědky. Třídní učitelé se více zaměří na problematiku kyberšikany.



## 2) Společné vzdělávání a supervize všech pedagogů

Dvacet pedagogů prošlo ve školním roce 2010/2011 rozsáhlým psychologickým vzděláváním, které se týkalo témat: klima třídy, agrese mezi žáky, učitel v roli pozorovatele třídních kolektivů atd. Semináře byly vedeny psychologem a lékařem – psychiatrem.

Škola má zpracovaný plán dalšího vzdělávání pedagogů, do kterého se snaží zařazovat vzdělávání v aktuálních oblastech rizikového jednání.

Učitelé si také vzájemně sdělují zkušenosti a poznatky z výuky, ze seminářů i školení, které se jim osvědčily. Pedagogický sbor se snaží pracovat jednotně za podpory vedení školy.

## 3) Užší realizační tým

Tým tvoří:

Mgr. Martin Metelka – ředitel školy

Mgr. Kateřina Haganová – zástupkyně ředitele, školní metodik prevence

PhDr. Šárka Sedláčková – výchovná poradkyně

Mgr. et Mgr. Eva Martináková – školní psychologka

## 4) Společný postup při řešení šikanování (šest skupin základních scénářů)

**Proškolený pracovník na podkladě kvalifikovaného odhadu stadia a formy šikanování rozhodne, zda řešení zvládne škola sama nebo si povolá externího odborníka.** V případě, že jde o počáteční a obvyklou šikanu, kterou zvládne škola sama, postupuje proškolený pracovník podle scénáře určeného pro tento typ šikanování. Pokročilé a komplikované šikany škola řeší ve spolupráci se specialisty zejména z PPP či jiných zařízení. Do komplikované šikany se zařazují především neobvyklé formy šikany. Patří zde šikany krajně ohrožující bezpečí pedagoga či život oběti, dále šikany se změnou v základním schématu. Prakticky jde zejména o nějakou zvláštnost u přímých a nepřímých účastníků šikany. Patří sem rovněž šikany s rozvinutým zakrývajícím systémem. Vážnou komplikací je intenzivnější závislostní vztah mezi oběťmi a agresory a vážnější dopady šikany na oběť.

Šikanování je komplikovaný a paradoxní fenomén a běžné pedagogické postupy zde často selhávají.

### Tabulka: Klasifikace scénářů pomoci podle cíle léčby, stadia a formy šikanování (Kolář, 2011)

#### (A) Situace, které zvládne škola sama:

- první pomoc pro obvyčejnou počáteční šikanu;
- celková léčba pro řešení prvních dvou stadií šikanování, RTP – Rámcový třídní program.

#### (B) Scénáře, kdy potřebuje škola pomoc externího odborníka:

- první pomoc pro komplikovanou počáteční šikanu;
- první pomoc (krizové scénáře) pro obvyčejnou pokročilou šikanu;
- první pomoc (krizové scénáře) pro komplikovanou pokročilou šikanu, patří sem např. výbuch skupinového násilí, tzv. školní lynčování;
- celková léčba pro třetí stadium šikanování s běžnou i komplikovanou formou.



## Dva základní scénáře

(podrobněji viz metodické doporučení)

Pro školu jsou určeny následující dva scénáře. První je určen pro řešení počáteční obvyčejné šikany. Důvodem je fakt, že těchto obvyčejných počátečních šikan je nejvíce a tvoří obrovské podhoubí pro rozbušení pokročilých a neobvyklých šikan. Druhý scénář je určený k řešení výbuchu skupinového násilí, tzv. školního lynčování. V tomto případě nelze čekat na odborníka-specialistu, protože je oběť ohrožena bezprostředně na zdraví a později je většinou nemožné případ vyšetřit. Škola proto nejprve zakročí sama, vyřeší akutní problém a později jej řeší za pomoci odborníka.

### A) Scénář pro obvyčejnou počáteční šikanu (Kolář, 2011)

- 1) odhad závažnosti onemocnění skupiny a stanovení formy šikany;
- 2) rozhovor s informátory a oběťmi;
- 3) nalezení vhodných svědků;
- 4) individuální rozhovory se svědky (nepřípustné je společné vyšetřování agresorů a svědků, hrubou chybou je konfrontace oběti s agresory);
- 5) ochrana oběti;
- 6) předběžná diagnóza a volba ze dvou typů rozhovoru:
  - a) rozhovor s oběťmi a rozhovor s agresory (směřování k metodě usmíření);
  - b) rozhovor s agresory (směřování k metodě vnějšího nátlaku);
- 7) realizace vhodné metody:
  - a) metoda usmíření;
  - b) metoda vnějšího nátlaku (výchovný pohovor nebo výchovná komise s agresorem a jeho rodiči);
- 8) třídnická hodina:
  - a) efekt metody usmíření;
  - b) oznámení potrestání agresorů;
- 9) rozhovor s rodiči oběti;
- 10) třídní schůzka;
- 11) práce s celou třídou.

### B) Základní krizový scénář pro výbuch pokročilé šikany – poplachový plán pro tzv. školní lynčování (Kolář, 2011)

- 1) První (alarmující) kroky pomoci
  - a) zvládnutí vlastního šoku – bleskový odhad závažnosti a formy šikany;
  - b) bezprostřední záchrana oběti, zastavení skupinového násilí.
- 2) Příprava podmínek pro vyšetřování
  - c) zalarmování pedagogů na poschodí a informování vedení školy;
  - d) zabránění domluvě na křivé skupinové výpovědi;
  - e) pokračující pomoc oběti (přivolání lékaře);
  - f) oznámení na policii, paralelně – navázání kontaktu se specialistou na šikanování, informace rodičům.
- 3) Vyšetřování
  - g) rozhovor s obětí a informátory;
  - h) nalezení nejslabších článků nespolupracujících svědků;
  - i) individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky;
  - j) rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi agresory, není vhodné konfrontovat agresora (agresory) s obětí (oběťmi).
- 4) Léčba
  - k) metoda vnějšího nátlaku a změna konstelace skupiny.



(Komentář k jednotlivým krokům viz metodické doporučení nebo kniha Nová cesta k léčbě šikany - Kolář M. (2011).  
Nová cesta k léčbě šikany. Praha: Portál.)

## **5) Primární prevence v třídnických hodinách**

Základní pravidla pro chování žáků a studentů stanovuje školní řád, který třídní učitelé procházejí s žáky a studenty své třídy vždy na začátku školního roku. Některá ustanovení dle potřeby probírají podrobněji.

Pravidla pro vzájemné chování žáků a studentů vycházejí zpravidla ze zásad stanovených na adaptačním kurzu, který je realizován vždy začátkem školního roku ve všech prvních ročnících i v primě. Zde je hravou formou posilováno kultivované jednání žáků a pozitivní vztahy mezi nimi. Pravidla jsou viditelně vyvěšena v kmenové třídě.

Třídní učitelé v průběhu roku opakovaně vhodnou formou hovoří s žáky a studenty o klimatu třídy. Uložená výchovná opatření vždy vysvětlují. Dle potřeby zařazují zvláštní třídnické hodiny, na kterých prodiskutují chování a vztahy žáků a studentů. Do těchto hodin lze přizvat výchovnou poradkyni a školní psycholožku.

## **6) Primární prevence ve výuce**

Školní vzdělávací program začleňuje průřezové téma osobnostní a sociální výchovy do všech předmětů. Kromě toho vymezuje v učivu převážně humanitních předmětů témata, která se týkají klimatu třídy, vzájemných mezilidských vztahů či řešení konfliktů.

Učitelé spolu úzce spolupracují, předávají si vzájemné informace o třídě, urychleně řeší případné problémy nebo situace. Sledují kázeň ve třídách během výuky, v době přestávek a celého pobytu žáků a studentů ve škole. Také si všimají chování žáků a studentů během školních akcí. V případě nekázně a neobvyklého chování konzultují jednotliví vyučující tyto problémy s třídním učitelem, případně výchovnou poradkyní. To vše je vodítkem pro případnou diagnostiku šikany.

## **7) Primární prevence mimo výuku**

Pro zmapování klimatu třídy a případných projevů šikany provádí výchovná poradkyně každoročně v prvních ročnících a primách v období konce 1. pololetí průzkum formou anonymních dotazníků. Získané údaje poskytuje třídnímu učiteli, případně vedení školy.

Za významnou a osvědčenou primární prevencí lze považovat výše zmíněný adaptační kurz pro první ročníky a primu.

V průběhu roku organizuje ŠMP preventivní aktivity pro kolektivy různých tříd. Jedná se o besedy nebo hravé aktivity, které obvykle realizují na tuto činnost zaměřená občanská sdružení.

Škola nabízí žákům a studentům různé volnočasové aktivity. Jedná se především o sportovní kroužky a aktivity, dále zde pracují pěvecké sbory či divadelní soubor.

Ve škole pracuje Studentská rada složená ze zástupců všech tříd školy.

## **8) Ochranný režim**

Ve školním řádu je zakomponován zákaz chování mající charakter šikanování a rovněž opatření, která se váží k tomuto závažnému porušení školního řádu.

Dále jsou vymezena pravidla používání informačních a komunikačních technologií, které jsou spojeny s problematikou kyberšikany.

Pedagogický dohled nad žáky a studenty je zajištěn i o přestávkách. Vyučující dohlíží na chodbách, nahlíží do tříd a dalších míst pohybu žáků a studentů. Po ukončení výuky jsou třídy ihned uzamykány, aby zde žáci a studenti nezůstali sami bez dozoru.

Hlavním smyslem je ochrana všech žáků a studentů před projevy šikany a jiným nežádoucím rizikovým chováním a respekt k normám vedoucím k vytváření pozitivního klimatu ve škole.



Ochranný režim spočívá také v jednotném a důsledném přístupu pedagogů.

## **9) Spolupráce s rodiči**

Rodiče žáků jsou pravidelně informováni o chování svých dětí na třídních schůzkách, a to i formou individuálních pohovorů. V případě potřeby jsou rodiče kontaktováni telefonicky, e-mailem nebo doporučeným dopisem.

Problémové situace řeší třídní učitel spolu s výchovnou poradkyní, školní psycholožkou, případně zástupcem vedení školy.

Spolupráce s rodiči probíhá rovněž na úrovni Rady školy, ve které jsou zástupci rodičů.

Podezření na šikanu řeší s rodiči výchovná poradkyně, metodička prevence, případně třídní učitel nebo zástupce vedení školy.

## **10) Školní poradenské služby**

Výchovné poradkyně, PhDr. Šárka Sedláčková a Mgr. Jana Kinclová, školní psycholožka Mgr. et Mgr. Eva Martináková a metodička prevence Mgr. Kateřina Haganová přijímají podněty k případnému podezření na šikanu od žáků, rodičů či pedagogů. Následné řešení problematiky se odehrává dle výše uvedených scénářů.

## **11) Spolupráce se specializovanými zařízeními**

V oblasti prevence a případného řešení šikany spolupracuje výchovná poradkyně nebo školní metodička prevence s dalšími institucemi:

- a) Pedagogicko-psychologická poradna Zlín, pracoviště Vsetín;
- b) pediatři, dětské psychologové, psychiatři;
- c) Sociální odbor MÚ Vsetín, oddělení péče o rodinu, sociální kurátoři;
- d) Policie ČR Vsetín;
- e) občanské sdružení Madio Zlín.

## **12) Vztahy se školami v okolí**

V případě, že jsou do šikanování zapojeni žáci více škol, naváže vedení školy co nejdříve kontakt se zástupci dotyčné školy.

Zpracovala: PhDr. Šárka Sedláčková

Upravila: Mgr. Kateřina Haganová